

פסח, חירות, קורונה והחוט המקשר ביניהם

ד"ר ורד תמיר

חג פסח המכונה גם "חג החירות", זכר יציאתם של בני ישראל ממצרים מעבודות לחירות. משמעותו היא הפיכתנו לבני חורין – חופשיים, משוחררים ואדונים לעצמנו. "חירות" היא מילה קסומה, בעלת ניחוח משכר. אלא שבמקביל לציון חג הפסח, מגפת הקורונה הבליחה והתפשטה בעולמנו וגרמה לנו "לחשב מסלול מחדש" ולשאול את עצמנו שאלות כמו מהי חירות אמיתית ומה המשמעות של להיות חופשי.

משרד הבריאות והממשלה מעדכנים על בסיס יומי הנחיות למיגור התפרצות המגפה והגבלות על האזרחים בישראל. הם מטילים הגבלות דרמטיות על חיינו, ואנו, רובנו, מיישרים עינים קו ומיישמים אותן. מדי ערב, אנו צופים בדריכות בחדשות ומקשיבים להנחיות ולעדכונים מפיהם של מקבלי ההחלטות, נציגי הממשל, בין אם זה מנכ"ל משרד הבריאות, שר כזה או אחר או ראש הממשלה בעצמו.

בעודנו עוסקים בשאלת חרותנו עולה השאלה האם באמת כל התערבות שלטונית היא פגיעה בחירות? חשוב להבחין בין התערבות שרירותית של השלטון שאינה מוצדקת, כמו למשל התערבותו של השלטון שבאה למנוע מהפרט את חופש הביטוי או ההפגנה, לבין התערבות שלטונית באמצעות החוק שמטרתה למנוע הפצה של וירוס שעלול להמיט הרס בריאותי וכלכלי על תושבי המדינה כולה. התערבותה של המדינה באמצעות חוק שנועד למנוע את הפצת הווירוס אינה בגדר הפרעה לחירות אלא דווקא הגדלת חירותם של אנשים רבים יותר – אותם אלה שהקפידו על ההנחיות ובזכות החוק שחוקק בעת המשבר, לא יחלו במחלה ויוכלו להמשיך בשגרת חייהם בעתיד לבוא.

כבר במאה ה-17 הוגי דעות ופילוסופים עסקו במהותה של החירות ובמחיר חברתי שלה. להגותו של תומס הובס (הוגה דעות ופילוסוף פוליטי אנגלי) תפקיד משמעותי בעיצוב התפתחותה של החשיבה המדינית. רעיון האמנה החברתית שהציג, גורס כי קיומה של המדינה מבוסס על הסכמה בין בני אדם חופשיים ושווים, והיא נובעת מתוך האינטרסים המשותפים שלהם לחיות יחדיו כחברה בכדי להימנע ממצב אנרכי של 'אדם לאדם-זאב'. למעשה, מטעמים אגואיסטים, אנשים בחברה מגיעים להחלטה על שיתוף פעולה. הרעיון העומד מאחורי האמנה החברתית של הובס הוא הגבלת חירותו של הפרט, ויתור על דרגות החופש שלו לטובת מידה מסוימת של שליטה בידי הריבון, שבאה לידי ביטוי בבניית תשתיות, מתן הגנה וביטחון, חקיקת חוקים וכו'. הרעיון המרכזי הוא הגבלת הכוח בידי אינדיבידואלים על מנת למנוע פגיעה בצדק. האמנה החברתית נקבעה במטרה ליצור מאזן כוח בין האינטרסים של כלל הפרטים בחברה. האזרח מקבל תמורה מהמדינה על ידי ויתור של חלק מדרגות החופש שלו. זו למעשה מהות יחסי הגומלין בין הפרטים המהווים את החברה לבין השלטון וכן בין הפרטים לבין עצמם, המאפשרים לכולם לחיות במדינה כבני אדם ולממש את זכויותיהם הטבעיות.

העיסוק בחירות הפרט ובדרגות החופש לעולם יעסיקו אותנו ומן הראוי להבין שחירות אמיתית לא מאפשרת חיים חברתיים במלוא מובן המילה. עלינו לוותר על חלק מהחירות שלנו כאינדיבידואלים לטובת חיי משפחה, חיים קהילתיים וחיים חברתיים שיש בהם תקשורת, הבנה, הכלה וערבות הדדית.

חג חירות שמח לכולם!

